

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Dėl rizikos mažinimo (angl. *de-risking*) politikos taikymo ir galimos įtakos finansinei atskirčiai

Analizė ir tyrimai

Nr. 12 / 2021

Dėl rizikos mažinimo (angl. *de-risking*) politikos taikymo ir galimos įtakos finansinei atskirčiai

Dokumentą parengė
Finansinių paslaugų ir rinkų priežiūros departamentas
Teisės ir licencijavimo departamentas
Pasiteirauti:
info@lb.lt
+370 800 50 500

© Lietuvos bankas, 2021
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
www.lb.lt

TURINYS

Santrauka.....	4
1. ANALIZĖS TIKSLAS IR METODAI.....	4
2. RIZIKOS MAŽINIMO POLITIKA.....	4
3. LIETUVOS BANKO GAUTŲ SKUNDŲ DĖL PPTF PREVENCIJOS ANALIZĖ.....	5
4. MPV APKLAUSOS REZULTATŲ ANALIZĖ.....	7
5. MPT APKLAUSOS REZULTATŲ ANALIZĖ.....	9
6. KITOSE VALSTYBĖSE ĮSTEIGTŲ BANKŲ KORESPONDENTŲ POLITIKOS ĮTAKA.....	11
7. RM POLITIKOS TAIKYMO ANALIZĖ TARPTAUTINIŲ MASTU.....	12
8. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	12

SANTRAUKA

Analizėje pateikiami rezultatai dėl Lietuvos banko atliktos dokumentinės analizės, kurios tikslas buvo įvertinti, ar Lietuvos banko prižiūrimų mokėjimo paslaugų teikėjų sugriežtintos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonės ir rizikos mažinimo (angl. *de-risking*) politikos taikymas nemažina mokėjimo paslaugų prieinamumo teisėtai veikiančioms atskiroms vartotojų grupėms.

1. ANALIZĖS TIKSLAS IR METODAI

Lietuvos bankas 2021 m. antrąjį–trečiąjį ketvirčius atliko rizikos mažinimo politikos (toliau – RM politika) taikymo praktikos analizę. Jos tikslas buvo nustatyti, ar Lietuvos banko prižiūrimi mokėjimo paslaugų teikėjai (MPT) taiko RM politiką, ir jeigu taiko, ar tai nemažina mokėjimo paslaugų prieinamumo teisėtai veikiančioms atskiroms mokėjimo paslaugų vartotojų grupėms.

Pagrindiniai dokumentinės analizės atlikimo metodai ir informacijos šaltiniai:

- Lietuvos banke nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2021 m. birželio 30 d. gauti skundai ir paklausimai dėl MPT taikomų pinigų plovimo ir teroristų finansavimo (PPTF) rizikų valdymo priemonių (toliau – skundai dėl PPTF prevencijos);
- mokėjimo paslaugų vartotojų (MPV) apklausa ir jos rezultatų analizė;
- MPT apklausa ir jos rezultatų analizė.

2. RIZIKOS MAŽINIMO POLITIKA

1 pav. Rizikos mažinimo politikos samprata, priežastys ir pasekmė

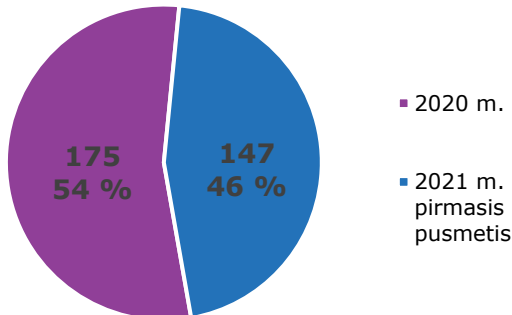
Kas tai?	Rizikos atsisakymas užuot ieškojus sprendimų ir priemonių jai valdyti
Kodėl?	- Griežtėjantys pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos reikalavimai - Piniginės baudos - Bankų korespondentų politika - Reputacinė rizika
Pasekmė	- Finansinių paslaugų neprieinamumas

3. LIETUVOS BANKO GAUTŲ SKUNDŲ DĖL PPTF PREVENCIJOS ANALIZĖ

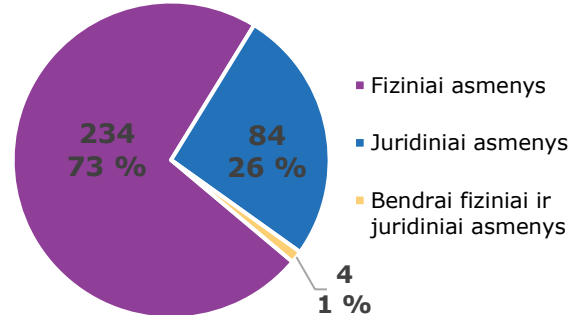
3.1. Bendra skundų dėl PPTF prevencijos statistika ir analizė

Nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2021 m. birželio 30 d. Lietuvos bankas gavo 1 116 skundų ir paklausimų dėl mokėjimo paslaugų¹, iš jų 322 skundai dėl PPTF prevencijos² (žr. 2 pav.), jie sudaro 28,85 proc. visų analizuojamu laikotarpiu gautų skundų dėl mokėjimo paslaugų.

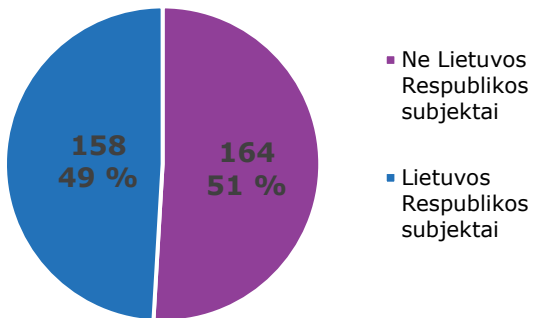
2 pav. Skundų dėl PPTF prevencijos pasiskirstymas pagal analizuotus metus

3 pav. Skundų dėl PPTF prevencijos pasiskirstymas pagal pareiškėjų tipą

4 pav. Skundų dėl PPTF prevencijos pasiskirstymas pagal pareiškėjų pilietybę (įsisteigimo vietas) valstybę

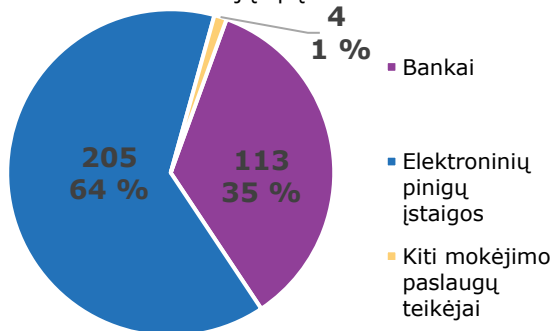
Pastaba: prielaida dėl asmens pilietybės (įsisteigimo vietas) daroma pagal skunduose dėl PPTF prevencijos pateiktus duomenis, tačiau ji nebūtinai sutampa su faktine asmens rezidavimo (veiklos) vieta (žr. 4 pav.)

2021 m. pirmąjį pusmetį, palyginti su 2020 m., skundus dėl PPTF prevencijos pateikusių pareiškėjų, kurie galimai yra ne Lietuvos Respublikos piliečiai arba ne Lietuvos Respublikoje įregistruoti subjektai, skaičius, išaugo 37,68 proc. (žr. 2 pav.).

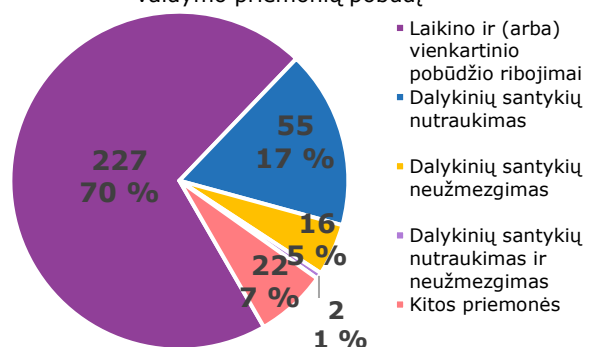
Skundai dėl elektroninių pinigų įstaigų (EPI) taikomų PPTF rizikų valdymo priemonių skaičius reikšmingai didėja. Vien per 2021 m. pirmąjį pusmetį, palyginti su visais 2020 m., skundų dėl EPI skaičius padidėjo 30,34 proc. (žr. 5 pav.).

Skundų dėl bankų taikomų PPTF rizikų valdymo priemonių skaičius 2021 m. pirmąjį pusmetį tebėra panašus kaip ir 2020 m.

5 pav. Skundų dėl PPTF prevencijos pasiskirstymas pagal mokėjimo paslaugų teikėjų tipą

6 pav. Skundų dėl PPTF prevencijos pasiskirstymas pagal taikytų PPTF rizikų valdymo priemonių pobūdį

¹ Į nurodytą skundų skaičių neįskaičiuoti pastebėti besikartojantys to paties pareiškėjo pateikti skundai dėl to paties dalyko, pateikti galimo sukčiavimo pranešimai ir (arba) skundai, susiję su galimo sukčiavimo pranešimų teikimo klausimais.

² Į nurodytą skundų skaičių neįskaičiuoti skundai, kuriuose nurodytos aplinkybės, nors ir galėjo būti panašios į galimą PPTF rizikų valdymo priemonių taikymą, bet šiuose skunduose pateiktos informacijos nepakako, kad būtų galima teigti, jog pareiškėjai kreipėsi būtent dėl PPTF rizikų valdymo priemonių taikymo (pvz., skundai dėl mokėjimo sąskaitos ribojimo galėjo būti pateikti dėl antstolių taikyto mokėjimo sąskaitoje buvusių lėšų arešto ir pan.).

Skundai dėl dalykinių santykių (DS) metu MPT prašomos pateikti informacijos ir (arba) dokumentų, taikomų trumpalaikio ir (arba) vienkartinio pobūdžio ribojimų (pvz., mokėjimo sąskaitų ir (arba) mokėjimo priemonių ribojimai ir (arba) mokėjimo operacijų sulaikymai, prašant nurodyti lėšų kilmę, pateikti mokėjimo operacijų teisėtumą pagrindžiančius dokumentus ar kitą informaciją) (toliau – laikino ir (arba) vienkartinio pobūdžio ribojimai), kurie, remiantis Lietuvos banko turimais duomenimis neperaugo į DS nutraukimą ir (arba) atsisakymą užmegzti DS (227 skundai iš visų 322 skundų dėl PPTF prevencijos), sudaro 70 proc. visų analizuojamu laikotarpiu gautų skundų dėl PPTF prevencijos.

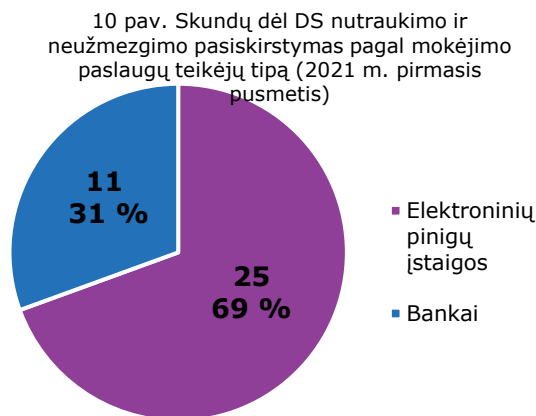
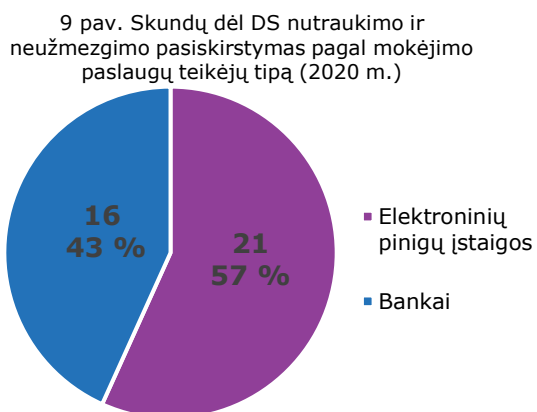
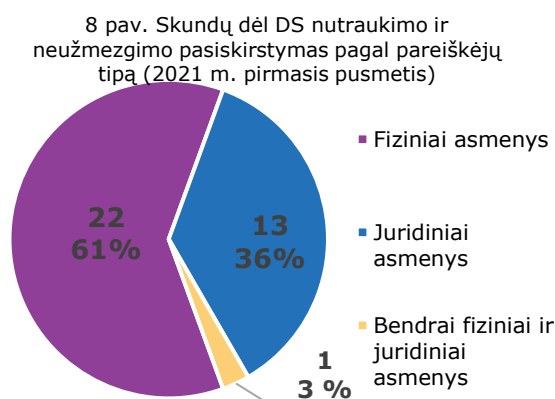
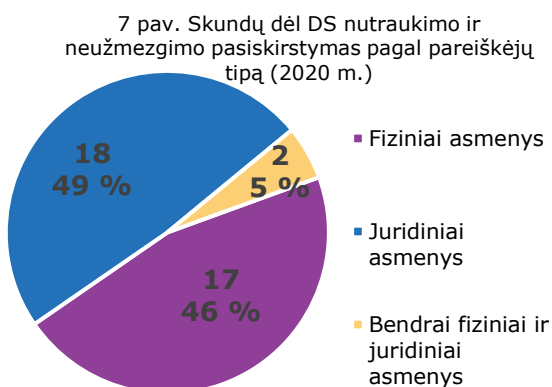
Remiantis skundų dėl pareiškėjams pritaikytų laikino ir (arba) vienkartinio pobūdžio ribojimų duomenimis, tokių ribojimų priežastys dažniausiai buvo susijusios su MPT atliekamomis DS stebėsenos procedūromis ir (arba) patikrinimais, kuriuos nulėmė MPT pastebėti pareiškėjui nebūdingi veiksmai, MPT kilę įtarimai dėl pareiškėjų mokėjimo sąskaitose atliekamų mokėjimo operacijų ir pan. Duomenų, leidžiančių teigti, kad minėto pobūdžio ribojimų taikymas galėjo būti susijęs su skundžiamų MPT galimai taikoma RM politika, nenustatyta.

Iš analizuotų skundų dėl PPTF prevencijos matyti, kad dažnu atveju aiškesnė MPT komunikacija prašomos pateikti informacijos ir (arba) taikomų kitų PPTF rizikų valdymo priemonių apimties, tikslų ir (arba) trukmės klausimais bei glaudesnis MPT ir pareiškėjų tarpusavio bendradarbiavimas keičiantis aktualia informacija galimai būtų padėję išvengti skunduose dėl PPTF prevencijos nurodytų situacijų ir (arba) MPT ir pareiškėjų tarpusavio nesutarimų.

3.2. Skundų dėl DS nutraukimo ir neužmezgimo statistika ir analizė

Analizuojamu laikotarpiu skundai dėl DS nutraukimo³ sudarė 17,7, dėl atsisakymo užmegzti DS⁴ – 5,6 proc. visų skundų dėl PPTF prevencijos.

Prieš nutraukdamas DS su pareiškėjais, 29 skundų atveju (50,9 % visų skundų dėl DS nutraukimo) MPT kilusias rizikas mėgino valdyti švelnesnio pobūdžio PPTF rizikų valdymo priemonėmis (pvz., mokėjimo sąskaitos apribojimai, mokėjimo operacijų sulaikymas, atsisakymas vykdyti konkrečias mokėjimo operacijas ir pan.).

³ Įskaitant 2 skundus dėl PPTF prevencijos priemonių, kuriais vienu metu buvo skundžiamasi tiek dėl DS nutraukimo, tiek ir dėl atsisakymo užmegzti naujus DS.

⁴ Įskaitant 2 skundus dėl PPTF prevencijos priemonių, kuriais vienu metu buvo skundžiamasi tiek dėl DS nutraukimo, tiek ir dėl atsisakymo užmegzti naujus DS.

Dažniausiai skundų dėl DS nutraukimo ir neužmezgimo (iš viso 73 skundai dėl PPTF prevencijos) priežastys buvo susijusios su MPT kilusiais įtarimais dėl pareiškėjų galimai vykdomos neteisėtus ar nedeklaruotas, ar fiktyvios veiklos (31,51 % visų skundų dėl DS nutraukimo ir neužmezgimo) ir MPT paprašytų pareiškėjų dokumentų ir (arba) informacijos nepateikimu (20,03 % visų skundų dėl DS nutraukimo ir neužmezgimo). Nežinomos priežastys dėl DS nutraukimo ir neužmezgimo sudaro 32,88 proc. visų skundų dėl DS nutraukimo ir neužmezgimo. Jos yra nežinomos, nes juos pateikusių pareiškėjų skundai turėjo esminių trūkumų (pvz., pateikti anoniminiai ir (arba) nepasirašyti kreipimaisi, neįvardyti skundžiamų MPT pavadinimai, nenurodytos situacijos aplinkybės, pirmiau nesikreipta į MPT ir pan.), kurių pareiškėjai nepašalino, ir dėl to tolesnis tokių skundų nagrinėjimas Lietuvos banke nebuvo įmanomas.

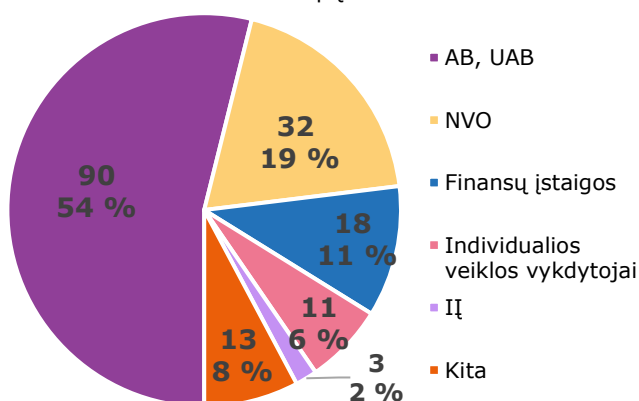
Tarp nagrinėtų skundų dėl DS nutraukimo ir neužmezgimo akivaizdžių RM politikos taikymo atvejų nenustatyta.

4. MPV APKLAUSOS REZULTATŲ ANALIZĖ

4.1. Bendro pobūdžio informacija apie apklausą ir apklausos dalyvius

Apklausoje dalyvavo 167 respondentai. Apklausa buvo anoniminė.

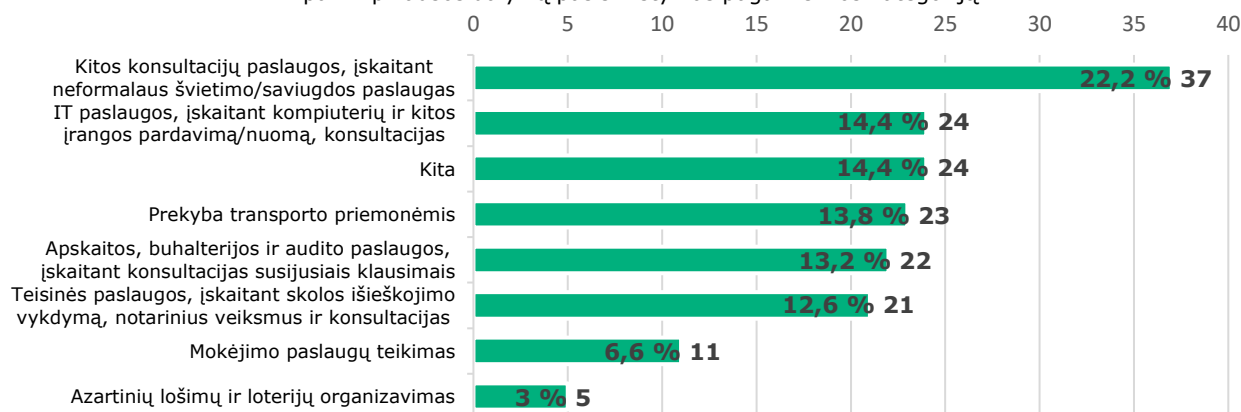
11 pav. Apklausos dalyvių pasiskirstymas pagal tipą

Tiksliniai respondentų veiklų sektoriai⁵:

- 1) ne pelno siekiančios ir (arba) kitokios nevyriausybines organizacijos, įskaitant religines ar kitokio pobūdžio bendruomenes (toliau – NVO);
- 2) finansų įstaigos (EPI, bankai ir specializuoti bankai, kredito unijos, valdymo įmonės);
- 3) azartinius lošimus ir loterijas organizuojančios bendrovės;
- 4) teisinės paslaugas teikiantys asmenys (pvz., advokatai, notarai);
- 5) buhalterinės apskaitos ir (arba) mokesčių konsultavimo paslaugas teikiančios įmonės;
- 6) akcinės bendrovės (AB), uždarnosios akcinės bendrovės (UAB), individualios įmonės (IĮ), kurių pagrindinė veikla susijusi su transporto priemonių prekyba, konsultavimu ir (arba) informacinių technologijų (IT) paslaugų teikimu.

12 pav. Apklausos dalyvių pasiskirstymas pagal veiklos kategoriją

Apklausos metu jos dalyvių buvo prašoma nurodyti, ar per pastaruosius dvejus kalendorinius metus jų atžvilgiu buvo taikyta bet kuri iš šių priemonių:

⁵ Nurodyti sektoriai pasirinkti darant prielaidą, kad šiems sektoriams priklausantys subjektai turi didžiausią tikimybę susidurti su RM politikos taikymu.

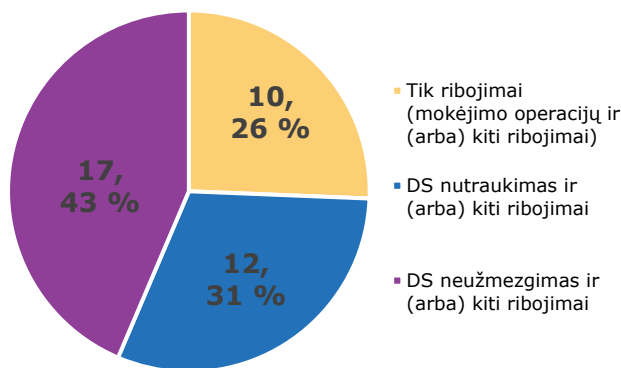
- 1) DS neužmezgimas;
- 2) DS nutraukimas;
- 3) mokėjimo operacijų ribojimas;
- 4) kitų ribojimų DS metu taikymas, pavyzdžiui, atsisakyta išduoti mokėjimo kortelę, teikti mokėjimų apdorojimo paslaugą ar pan.

Pažymėtina, kad 128 (76,6 %) apklausos dalyviai nurodė, jog nurodytu laikotarpiu jų atžvilgiu nė viena iš nurodytų PPTF rizikų valdymo priemonių nebuvo taikyta.

4.2. Apklauso dalyvių, kurių atžvilgiu buvo taikytos PPTF rizikų valdymo priemonės, pateiktų duomenų analizė

PPTF rizikų valdymo priemonės buvo taikytos tik 39 apklausos dalyviams (23,4 % visų apklausos dalyvių). Dalis jų nurodė, kad jų atžvilgiu buvo taikytos kelios skirtingos PPTF rizikų valdymo priemonės ir (arba) jos buvo taikytos ne vieną kartą.

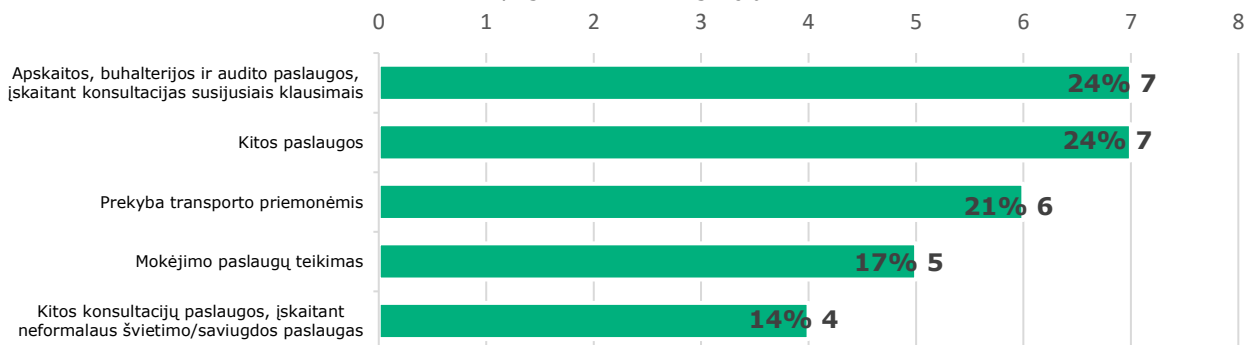
13 pav. 39 apklausos dalyviams taikytos PPTF rizikų valdymo priemonės

Kokios tiksliai ribojimo priemonės buvo taikomos 10 apklausos dalyvių, nežinoma. Neatmestina tikimybė, kad ribojimu galėjo būti laikomas vienkartinio ir (arba) trumpalaikio pobūdžio ribojimas (pvz., mokėjimo operacijos sulaikymas, MPT prašant pateikti papildomą informaciją apie ją, ir pan.).

Su DS nutraukimu ir (ar) neužmezgimu susidūrė 29 apklausos dalyviai sudaro 17 proc. visų apklausos dalyvių, tačiau apklausos duomenų, kurie leistų teigti, kad šių apklausos dalyvių nurodytais atvejais galėjo būti RM politikos taikymo požymių, nepakanka.

14 pav. Su DS nutraukimu ir neužmezgimu susidūrusių apklausos dalyvių pasiskirstymas pagal veiklos kategoriją

Dažniausiai su DS nutraukimu ir (ar) neužmezgimu susidūrusiems apklausos dalyviams MPT įvardydavo šias tokių savo sprendimų priežastis:

- 1) būtinybė valdyti PPTF rizikas, nenurodant konkrečių priežasčių (48 %);
- 2) nepriimtina apklausos dalyvio vykdoma veikla (31 %);
- 3) MPT prašytos informacijos ir (arba) dokumentų nepateikimas (24 %).

Išsamesnės DS nutraukimo ir (ar) neužmezgimo aplinkybės ir (arba) priežastys yra nežinomos, todėl įvertinti, kas lėmė tokius MPT sprendimus, ir (arba), kokia konkrečiau apklausos dalyvio veikla ir (arba) kokie veiksmai galėjo būti, kaip, pavyzdžiui, teigė dalis apklausos dalyvių, nepriimtina MPT (pati veikla, kaip tokia, ir (arba) specifinės konkrečiau apklausos dalyvio veiklos savybės ir (arba) kitos su konkrečiu apklausos dalyviu individualiai susijusios aplinkybės), nėra galimybės.

Pažymėtina, kad šie apklausos dalyviai iš kitų apklausoje dalyvavusių subjektų, kurie nebuvo susidūrę su DS nutraukimu ir (ar) neužmezgimu, neišsiskiria, o jų pateikta informacija pagrindo teigti, kad MPT sprendimams

nutraukti ir (ar) neužmegzti su jais DS esminės įtakos galėjo turėti šių respondentų vykdomos veiklos pobūdis, akcininkų ir (ar) naudos gavėjų struktūra ir pan., nesudaro.

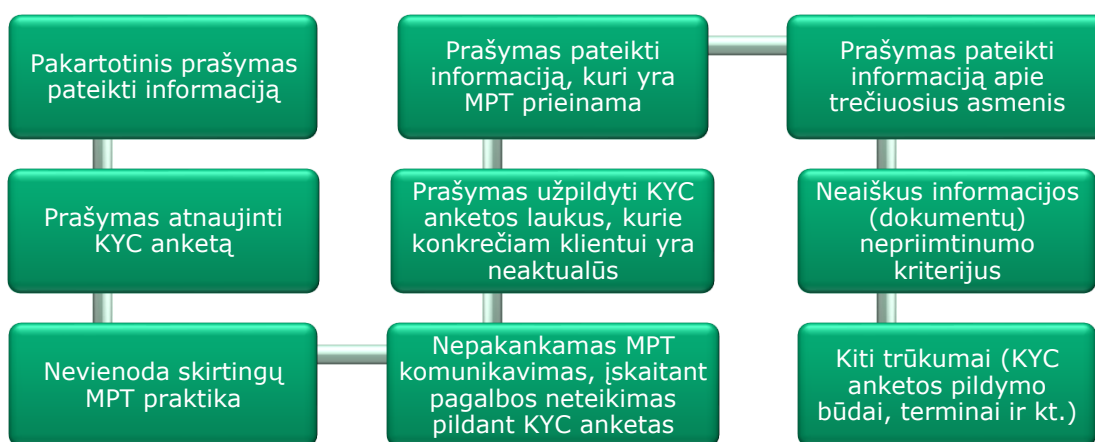
4.3. Kiti apklausos dalyvių pastebėjimai dėl MPT taikomos PPTF rizikų valdymo politikos

Apklausos metu jos dalyviai nepriklausomai nuo to, ar jų atžvilgiu buvo taikytos PPTF rizikų valdymo priemonės, ar ne, turėjo galimybę išsakyti savo papildomus pastebėjimus ir (arba) nusiskundimus dėl MPT taikomų PPTF rizikų valdymo priemonių ir (arba) MPT komunikavimo šių priemonių taikymo klausimais (laisva forma).

Savo pastebėjimus (nusiskundimus) pateikė 48 apklausos dalyviai (29 % visų apklausos dalyvių).

Daugiausia pastebėjimų (nusiskundimų) gauta dėl „pažink savo klientą“ (angl. *Know Your Customer*) (KYC) anketų atnaujinimo ir (ar) pildymo ir (arba) kitos MPT prašomos informacijos pateikimo (79 %). Dažniausių nusiskundimų priežastys pateiktos 15 pav.

15 pav. Dažniausių nusiskundimų priežastys

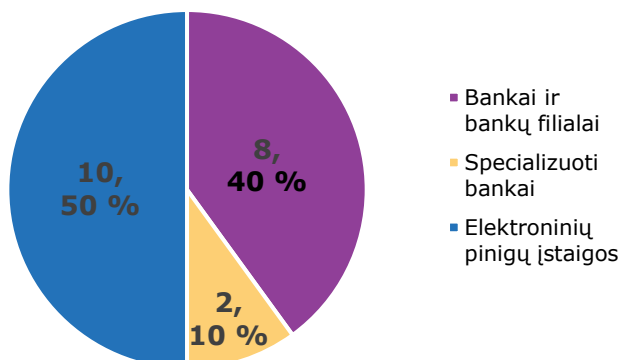

5. MPT APKLAUSOS REZULTATŲ ANALIZĖ

5.1. Bendro pobūdžio informacija apie apklausą ir joje dalyvavusius MPT

Lietuvos bankas atliko MPT apklausą – apklausė 20 MPT, 19 iš jų pateikė atsakymus⁶.

16 pav. Apklaustų MPT pasiskirstymas pagal tipą

Apklausos metu, be kita ko, buvo siekiama nustatyti, ar MPT yra iš anksto vidaus procedūrose apibrėžę, kokiais atvejais ir (ar) su kuriomis klientų kategorijomis (grupėmis) nepradėti DS, identifikuoti dažniausiai pasitaikančias priežastis, lemiančias DS neužmezgimą, nutraukimą ar jų užmezgimą su apribojimais.

⁶ Apklausoje dalyvavo subjektai, priklausantys mokėjimo paslaugų teikėjų tipams, dėl kurių gaunama daugiausia skundų (pvz., kredito unijos ir mokėjimo įstaigos nebuvo įtrauktos į apklausą dėl itin mažo gaunamų skundų dėl jų skaičiaus).

5.2. MPT nurodytų DS nutraukimo, neužmezgimo ir (ar) užmezgimo su tam tikrais apribojimais priežasčių analizė

Remiantis MPT pateiktais duomenimis dažniausiu atveju galima išskirti tokias MPT sprendimus, lemiančias ne pradėti, nutraukti ir (ar) užmezgti DS su apribojimais, priežastis (žr. 1 lentelę).

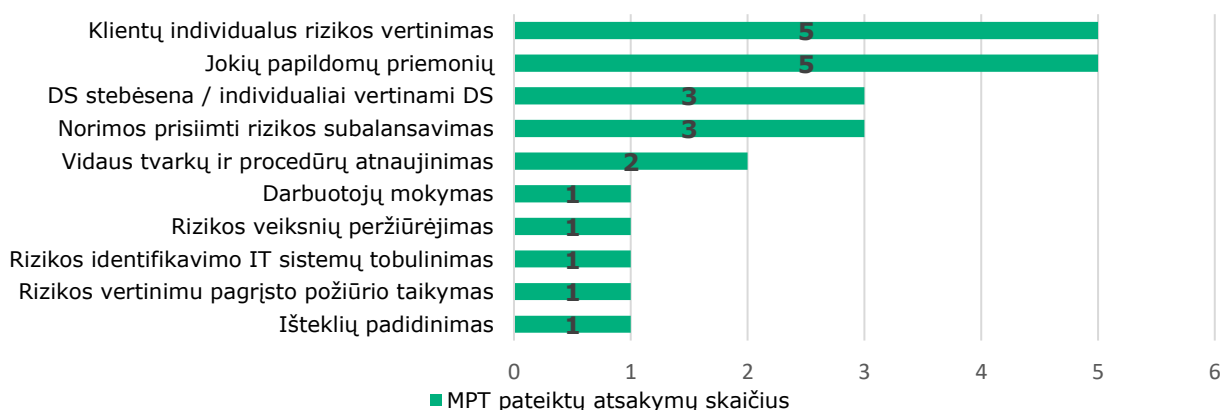
1 lentelė. Priežastys, nulėmusios DS nutraukimą, ne pradėjimą ir (ar) pradėjimą su tam tikrais apribojimais

Eil. Nr.	Priežastis	MPT atsakymų skaičius
1.	Nepriimtina, įtartina ir (ar) rizikinga kliento veikla, galimi sukčiavimo kliento atvejai	13 (72 %)
2.	Neatnaujinama kliento informacija DS galiojimo metu, kliento nebendradarbiavimas ir (ar) atsisakymas teikti informaciją MPT, kliento informacijos neteikimas ir (ar) neišsamus informacijos teikimas prieš užmezgant DS	12 (67 %)
3.	Rizikos dėl teisės aktų reikalavimų pažeidimo (pvz., kai negalima nustatyti galutinių naudos gavėjų, sankcijų pažeidimo rizikos, netinkamo tapatybės nustatymo pažeidimo rizikos)	11 (61 %)
4.	Kliento veiklos fiktyvumo ir (ar) veiklos neaiškumo požymiai, kliento veiklos nepagrįstumas ir (ar) kliento veiklos su Lietuvos Respublika nepagrįstumas	10 (56 %)
5.	Viešojoje erdvėje esanti ir (ar) atsiradusi neigiama informacija tiek apie klientą, tiek apie kliento naudos gavėjus	9 (50 %)
6.	Neaiški kliento lėšų ir turto kilmė, neaiškios kliento vykdytinios mokėjimo operacijos, neaiškus DS užmezgimo tikslas ir pobūdis	7 (39 %)

5.3. RM politikos neigiamų pasekmių sumažinimo (valdymo) priemonės

Analizės metu MPT buvo prašoma nurodyti, kokių priemonių jie ėmėsi ar ketina imtis, siekdami sumažinti (valdyti) dėl RM politikos proceso kylančias neigiamas pasekmes. Iš 17 atsakymus pateikusių respondentų 5 MPT manė, kad papildomos priemonės nėra reikalingos ir šiuo metu taikomas priemonės vertino kaip proporcingas. Be to, MPT kaip galimas priemonės nurodė klientų individualų PPTF rizikos vertinimą (5), norimos priimti rizikos subalansavimą (3), DS stebėseną ar individualiai vertinamus DS (3).

16 pav. RM politikos neigiamų pasekmių sumažinimo (valdymo) priemonės

5.4. MPT vidaus procedūros, kuriomis remdamiesi jie yra nusprendę neužmezgti DS su tam tikromis klientų kategorijomis

MPT apklausos metu buvo siekiama nustatyti, ar MPT vidinėmis procedūromis ir (arba) kitais vidaus teisės aktais yra apsibrėžę kategorijas fizinių asmenų, juridinių asmenų ir finansų įstaigų, su kuriais MPT yra nusprendę neužmezgti DS.

Kad turi vidaus procesuose apsibrėžę vidaus procedūras, kuriomis remiantis yra neužmezgami DS su tam tikrų kategorijų klientais, atsakė 18 iš 19 MPT.

Atsižvelgiant į apklausos metu gautą informaciją, MPT atsakymų dėl DS neužmezgimo su klientais atvejai sugrupuoti į grupes (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. DS neužmezgimo atvejai

Eil. Nr.	DS neužmezgimo atvejis	MPT atsakymų skaičius
1.	Asmens veikla susijusi su neteisėta ir (ar) su nusikalstama veika	12 (63 %)
2.	Įmonės ir bankai, turintys fiktyvumo požymių	9 (47 %)
3.	Nenustatyta asmens tapatybė ir (ar) nėra galimybių įvykdyti PPTF prevencijos reikalavimų, susijusių su naudos gavėjais	10 (53 %)
4.	Asmenys, besiverčiantys veikla, susijusia su kriptoturtu	8 (42 %)
5.	Asmenims ir (ar) partneriams yra taikomos tarptautinės finansinės sankcijos	7 (36 %)
6.	Asmenys susiję su didelės rizikos jurisdikcijomis (remiantis Finansinių veiksmų darbo grupės (angl. <i>Financial Action Task Force</i>) (FATF), Europos Komisijos (EK) sąrašais)	13 (68 %)
7.	Asmenų veikla susijusi su dvejetainės paskirties prekėmis	1 (5 %)
8.	Asmenys, kurių valdymas yra per pareikštines akcijas, nominalūs akcininkai	8 (42 %)
9.	Sąskaitos atidarymas EPI ir MI lėšų apsaugai ir (ar) klientų operacijoms vykdyti	1 (5 %)
10.	Klientas ir (ar) naudos gavėjas yra politiškai pažeidžiamas (paveikiamas) asmuo	3 (16 %)
11.	Potencialus klientas yra nepelno siekianti organizacija	1 (5 %)
12.	Rizikinga kliento veikla pagal nustatytas įstaigos vidaus procedūras	1 (5 %)

Pažymėtina, kad, įvertinus MPT pateiktus atsakymus dėl DS neužmezgimo su tam tikrų kategorijų klientais, neparodo tendencijos dėl konkrečios klientų kategorijos atžvilgiu taikomos RM politikos. Pagal pateiktą MPT informaciją, dažniausiai DS neužmezgimo sąrašai sudaromi atsižvelgiant į tokius kriterijus kaip neteisėtos veiklos vykdymas, įmonių fiktyvumo požymiai, nominalūs įmonių akcininkai ir pan.

Pažymėtina, kad, nors MPT klientų kategorijų sąrašai, su kuriais yra nuspręsta neužmegzti DS, dažniausiai yra grindžiami PPTF rizikų valdymo tikslais, MPT turi užtikrinti, kad teisėta veikla besiverčiantys subjektai (nepaisant vykdomos didesnės PPTF rizikos veiklos ir (ar) su didesnės PPTF rizikos jurisdikcijomis) turėtų prieigą prie pagrindinių mokėjimo paslaugų ir nebūtų jiems nepagrįstai neteikiamos finansinės paslaugos. Kaip pabrėžiama 2021 m. kovo mėn. paskelbtose atnaujintose Europos bankininkystės institucijos (EBI) Rizikos veiksnių gairėse⁷, nors rizikos, susijusios su individualiais DS, skiriasi net tos pačios kategorijos klientų atveju, remiantis rizikos vertinimo pagrįstu metodu (angl. *risk based approach*) taikymu, MPT neturėtų atsisakyti ir (ar) nutraukti DS su visos kategorijos klientais, kurie priskirtini didelei PPTF rizikai.

6. KITOSE VALSTYBĖSE ĮSTEIGTŲ BANKŲ KORESPONDENTŲ POLITIKOS ĮTAKA

Kaip vieną iš veiksnių, galinčių lemti RM politikos taikymą, tiek FATF, tiek EBI nurodo ir rizikos, susijusios su korespondentinės bankininkystės santykiais padidėjimą. Korespondentinės bankininkystės santykiams taikomi PPTF prevencijos reikalavimai – valdyti su šiais verslo santykiais susijusią riziką ir taikyti tinkamas kliento patikrinimo priemonės. Pastaruoju metu pastebima vis daugiau atvejų, kai bankai korespondentai nusprendžia jos vengti, o ne valdyti galimą PPTF riziką ir nutraukia ar apriboja DS su tam tikro regiono klientais ar tam tikromis klientų kategorijomis. Tokiais atvejais bankai korespondentams netenka korespondentinių paslaugų teikėjų arba, siekdami išsaugoti korespondentinius ryšius, neretai nusprendžia nutraukti DS su didelės PPTF rizikos kategorijai priskiriamais klientais.

Korespondentinės bankininkystės paslaugų prieinamumo sumažėjimo tendencijos pastebimos ir Lietuvoje. Lietuvos bankas gauna informacijos apie atsisakymo užmegzti korespondentinius santykius ar korespondentinių santykių nutraukimo atvejus, dėl bankų korespondentų politikos pokyčių uždaromas MPT ir MPV sąskaitas. MPT apklausos rezultatai taip pat leidžia teigti, kad, užmegzdami ar palaikydami DS, MPT vertina bankų korespondentų informaciją ar jų politiką tam tikrų MPV ar jų kategorijų atžvilgiu. Vertindami įtaką DS su potencialiais partneriais korespondentiniams santykiams užmezgimui, MPT gali būti linkę turėti mažiau didelės PPTF rizikos kategorijos klientų.

Lietuvos bankas ir toliau stebės ir analizuos, kiek ir kokių būdu bankų korespondentų politikos pokyčiai turi įtakos MPT dalykiniams santykiams su MPV.

⁷ https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/Guidelines%20on%20ML-TF%20risk%20factors%20%28revised%29%202021-02/Translations/1016933/Guidelines%20ML%20TF%20Risk%20Factors_LT.pdf

7. RM POLITIKOS TAIKOMO ANALIZĖ TARPTAUTINIŲ MASTU

Pažymėtina, kad šiuo metu RM politikos klausimai keliama tiek tarptautinių (FATF), tiek ES organizacijų (EBI):

- 2021 m. pirmąjį pusmetį EBI pasidalijo veiksmais, kurių ėmėsi siekdama mažinti RM politikos pasireiškimą⁸.
- Pažymėtina, kad EBI planuoja paskelbti nuomonę, kuri apimtų galimus būdus, kaip valdyti RM politiką ir mažinti iš to kylančius padarinius. Ši nuomonė pirmiausia bus skirta nacionalinėms priežiūroms institucijoms ir ES teisės aktų leidėjui dėl teisės aktų sistemos pakeitimų.
- Be to, pažymėtina, kad FATF šių metų vasario mėn. pradėjo projektą, kurio tikslas – iširti ir sušvelninti nenumatytas pasekmes, kylančias dėl netinkamo FATF standartų įgyvendinimo⁹. 2021 m. spalio 27 d. FATF paskelbė dokumentą¹⁰, kuriame apžvelgiama galimos RM politikos pobūdis ir ją skatinantys veiksniai. Pažymėtina, kad FATF taip pat planuoja išleisti gaires, geriausios patirties pavyzdžius, organizuoti mokymus dėl galimos RM politikos pasireiškimo mažinimo.

8. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Atsižvelgiant į dokumentinės analizės metu gautus rezultatus, darytinos tokios išvados dėl RM politikos taikymo:

1. Skundų dėl PPTF prevencijos (iš viso 322 skundai) analizės metu surinkti duomenys neleidžia daryti išvados, kad nustatytais DS neužmezgimo ir (ar) nutraukimo atvejais MPT atsisakė užmegzti DS ir (arba) nutraukė DS dėl taikomos RM politikos.
2. MPV apklausos analizės metu surinkti duomenys neleidžia daryti išvados, kad MPV nurodytais DS neužmezgimo ir (ar) nutraukimo atvejais (29 atvejai) MPT atsisakė užmegzti DS ir (arba) nutraukė DS dėl taikomos RM politikos.
3. MPT apklausos analizės rezultatai neparodo, kad atskaitiniu laikotarpiu konkrečių MPV kategorijų atžvilgiu DS neužmezgimas ir (ar) nutraukimas buvo taikomas kaip RM politikos priemonė.
4. Dokumentinės analizės metu identifikuota, kad klientai, užsiimančys kriptoturtu, gali susidurti su didesniais sunkumais užmezgant DS, tačiau šiuo metu nėra nustatyta, kad tokie klientai apskritai neturi galimybės naudotis mokėjimo paslaugomis (mažiau nei 50 % MPT neužmezga DS su tokiais klientais).

Atsižvelgiant į atliktos dokumentinės analizės išvadas dėl RM politikos taikymo, tolesni Lietuvos banko veiksmai yra tokie:

1. Toliau stebėti RM politikos taikymo praktiką, įdiegti priemones ir procesus tokiai stebėsenai užtikrinti.
2. Stebėti ir aktyviai įsitraukti į EBI rengiamų dokumentų procesą dėl mokėjimo paslaugas ir PPTF prevenciją reglamentuojančių teisės aktų pusiausvyros užtikrinimo.

Pažymėtina, kad dokumentinės analizės metu buvo nustatyta ir kitų trūkumų, kurie, nors ir nesusiję su RM politikos taikymu, tačiau su jais susiduria MPV naudodamiesi MPT paslaugomis:

1. MPV susiduria su MPT prašomos pateikti informacijos PPTF prevencijos tikslais neaiškumu, neapibrėžtumu ir komunikacijos iš MPT pusės trūkumu.
2. Vykdydami DS stebėsenos veiksmus, MPT tam tikrais atvejais užlaiko (sustabdo) klientų mokėjimo operacijas ir (ar) apriboja klientų galimybes disponuoti mokėjimo sąskaitomis, prašydami pateikti papildomą informaciją, pagrindžiančią kliento lėšų kilmę ir šaltinius, atliekamą (atliktą) mokėjimo operaciją ar kitas aplinkybes. Dažnu atveju klientai nėra iš anksto informuojami apie tikėtiną MPT paprašytų dokumentų ir informacijos vertinimo proceso trukmę ir (ar) jos eigą, įskaitant, kiek laiko gali trukti MPT taikomi ribojimai ir (arba) ką klientas galėtų papildomai atlikti, kad jie būtų panaikinti kuo greičiau (kai tai įmanoma). Pastebima, kad kai kurių MPT taikomas kliento pateiktų dokumentų vertinimo procesas, o tam tikrais atvejais ir pats kreipimasis į klientą dėl tokių dokumentų pateikimo užtrunka gana ilgai, o tai atitinkamai reiškia, kad tokį patį laiką trunka ir kliento atžvilgiu taikomi ribojimai.

Atsižvelgiant į kitus analizės metu nustatytus trūkumus, siūlytina:

1. Atkreipti MPT dėmesį į tai, kad privaloma tobulinti ir gerinti komunikaciją su klientais, kai kreipiamasi į

⁸ <https://www.eba.europa.eu/eba-takes-steps-address-%E2%80%98de-risking%E2%80%99-practices>

⁹ <https://www.fatf-gafi.org/publications/financialinclusionandnpoissues/documents/unintended-consequences-project.htm>

¹⁰ <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/Unintended-Consequences.pdf>

- klientą dėl informacijos pateikimo PPTF rizikų valdymo tikslais, įskaitant, bet tuo neapsiribojant, aiškiai klientams komunikuoti apie reikalingą pateikti informaciją, suteikti protingą terminą informacijai pateikti, nurodyti galimas alternatyvas prašomai informacijai tais atvejais, kai klientas nurodo, kad neturi galimybių pateikti konkrečios informacijos ir t. t.
2. Nustatyti ir įgyvendinti kliento patirties susiduriant su MPT taikomomis PPTF prevencijos priemonėmis ir kitomis procedūromis gerinimo priemonės.
  3. Įvertinti poreikį bei galimybes įtvirtinti ir (arba) kitais būdais apibrėžti aiškesnius reikalavimus, taikomus mokėjimo sąskaitų apribojimui ir (arba) mokėjimo operacijų stabdymui PPTF rizikos valdymo pagrindais, kiek tai neprieštarauja PPTFPĮ reikalavimams.

Pažymėtina, kad dėl pirmiau nurodytų sričių MPV patirčiai gerinti naudojantis MPT paslaugomis ir MPT taikant PPTF prevencijos priemones, Lietuvos bankas skelbs viešas konsultacijas, siekdamas gauti suinteresuotų subjektų nuomonę, pasiūlymus ir (ar) kitus pastebėjimus.